

До:

г-н Радослав Миланов,
Директор на дирекция „Стратегическо планиране“
Министерски съвет

Копие до:

г-н Томислав Дончев
Министър на иновациите и растежа

г-н Димитър Гърдев,
Председател на Комисия по европейските въпроси и контрол на европейските фондове
Народно събрание

Становище относно Социалния план за климата

от името на:

Екологично сдружение „За Земята“
СНЦ „орион – Грижа за Лидери и Авторитети“ (Орион грид)
WWF България
„Грийнпийс“ – България
Фондация „Подслон за човечеството“/Хабитат България
Софийска енергийна агенция СОФЕНА
Център за енергийна ефективност ЕнЕфект
Институт Кръгова Икономика

Уважаеми г-н Миланов,

На първо място, бихме искали да благодарим за поканата за участие в организираната от DG CLIMA, Администрацията на МС и МОСВ, среща на заинтересованите страни в началото на м. февруари, относно въвеждането на Европейската схема за търговия с емисии 2 (ЕСТЕ2) и Социалния фонд за климата (СФК). Считаме, че срещата бе полезна за всички участващи и показа различни гледни точки за проблемите и техните решения. В условия на крехка политическа стабилност, без все още да са транспонирани ключови

директиви за ЕЕ и ВЕИ, противоречащи си или неизпълнени стратегически и програмни документи, създаването на смислен и работещ Социален план за климата (СПК) до 30 юни 2025 г., е огромно предизвикателство. Като представители на организации на гражданското общество, които работят активно за постигане на целите за климатична неутралност и преодоляване на енергийната бедност, бихме искали да заявим нашата готовност да участваме в процеса на създаване на СПК и да Ви запознаем с част от нашите предложения:

1. ПРОЗРАЧЕН И СТРУКТУРИРАН ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ НА СПК, ГАРАНТИРАЩ УЧАСТИЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

- 1.1. Публикуване на точна, ясна и изчерпателна информация относно програмирането на СФК – процес, структура, установяване на състав на работна група и създаване на информационен канал за приемане на данни и доклади.
- 1.2. Планиране на мащабна информационна кампания и разработване на специален информационен канал или портал, финансиран от фонда, който да обединява и предоставя цялата налична информация от фонда, включително актуални проектни предложения, насоки за кандидатстване, данни, отчети, анализи и друга релевантна документация.
- 1.3. Възстановяване работата на Комисията за енергийна ефективност и енергийна бедност и Комисията за устойчива мобилност към Консултативен съвет за Европейската зелена сделка (КСЕЗС) към МС и разглеждане и обсъждане на работата на работната група към МС по СПК пред тази комисия, във времеви срок оставящ достатъчно време за коментари и реакция от членовете на комисията поне две седмици преди публикуването ѝ за обществено обсъждане.
- 1.4. Уеднаквяване на процеса на консултация и участие с изискванията на Регулацията за СФК, както и с Ръководствата за добри практики¹ относно СФК, публикувани на страницата на ГД Климат.
- 1.5. Прилагане на принципа на партньорство, съгласно заложеното в Регламент (ЕС) 2021/1060 и Европейският кодекс на поведение за партньорство².

2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА БЕНЕФИЦИЕРИТЕ ОТ СОЦИАЛНИЯ ФОНД ЗА КЛИМАТА СПОРЕД ДЕФИНИЦИИТЕ ЗА ЕНЕРГИЙНА И ТРАНСПОРТНА БЕДНОСТ

Правителството има задължението по Интегриран план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК), както и задължение по чл. 8 от Закона за енергетиката да създаде дългогодишна програма за намаляване на енергийната бедност с цели до 2030, 2040 и

¹ [Good practices for the Social Climate Plans – European Commission](#)

² [Делегиран регламент \(ЕС\) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове](#)

2050 г. Към момента, направената от Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) оценка на броя лица в енергийна бедност, по методиката за оценка на броя на енергийно бедните домакинства в чл.16-18 от Наредбата за критериите, условията и реда за определяне на статут на домакинства в положение на енергийна бедност и на статут на уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия, **е изчислена на 1,809 млн. души през 2023 г.** Все още не е създадена и Национална обсерватория по енергийна бедност, ангажимент за каквато е поет в ИНПЕК.

- 2.1. Създаване и заработване на Национални обсерватории по енергийна и транспортна бедност с правомощия да определят кои уязвими групи граждани попадат в тези категории, в съответствие със заложеното в актуализирания ИНПЕК.
- 2.2. В случай, че такава обсерватория не се създаде, Администрацията на МС следва да поеме отговорността за създаване на информационна система, която идентифицира домакинствата в енергийна бедност, по реда на горепосочената Наредба.
- 2.3. От групата на лицата, получили помощи за отопление за сезон 2024/2025 г., да се направи оценка на броя лица в екстремна енергийна бедност, чиито разполагаеми доходи са 2 пъти под прага на бедност, като усилията за подпомагане до 2030 г. се насочат основно към тях;
- 2.4. Домакинства в енергийна бедност, ползващи дърва за огрев, също трябва да бъдат идентифицирани като бенефициенти в СПК. Въпреки че биомасата се счита за възобновяем енергиен източник и следователно не е свързана пряко с целта на СФК (да се предотврати нарастването на енергийната и транспортната бедност в резултат на въвеждането на ЕСТЕ2), цената на дървата за огрев корелира значително с цените на фосилните горива, което означава, че бъдещото увеличение на техните цени ще се отрази негативно върху цената на дървата за огрев.
- 2.5. С оглед липсата на достатъчно данни за уязвимите от транспортна бедност групи граждани считаме, че най-адекватният начин за определянето им е чрез регионални въпросници и допитвания по модела на Националното преброяване.
- 2.6. Включване на НПО като бенефициент, за да осигуряват техническа помощ, както и подкрепа чрез социални медиатори за енергийно и транспортно бедните домакинства, тъй като без тях работата с тези домакинства би била невъзможна.

3. МЕХАНИЗМИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА БЕНЕФИЦИЕРИТЕ ПО СФК.

Важно е да се отбележи, че размерът на средствата в СФК, определен на 65 милиарда евро, е само 34% от приходите от ЕСТЕ2, за периода 2026-2032 г., (общо 5,746 милиона квоти ще бъдат продадени на търг и ако приемем средна цена от 45 евро, общите приходи ще бъдат най-малко 258,6 милиарда евро). Останалите 66% ще отидат директно в държавите членки, които са свободни да увеличат процента на съфинансиране за

своите СПК над задължителния минимум от 25%. Като се има предвид огромната финансова разлика между осигурения фонд (2,5 млрд евро за България) и необходимостта от справяне с въздействието на ЕСТЕ2 и енергийната бедност като цяло, всички останали приходи от ЕСТЕ2 (вероятно около 5 млрд. евро), трябва да бъдат насочени към СФК. Нещо повече, крайно време е България да започне да използва приходите от ЕСТЕ1 за целите на климата, вкл. част от тях да постъпват в СФК.

- 3.1. Ресурсите на СФК са ограничени и трябва да бъдат насочени изключително към уязвими домакинства и микропредприятия, засегнати от енергийна и/или транспортна бедност. Следва програмите на СКП да подпомагат само и единствено нуждаещите се.
- 3.2. В програмите за сградно обновяване на многофамилни жилищни сгради да бъде заделен ресурс от СПК за безвъзмездна финансова помощ (БФП) само и единствено за енергийно бедни домакинства, доказани като такива от Националната обсерватория по енергийна бедност.
- 3.3. В случай, че етажната собственост в многофамилна жилищна сграда не участва в програма за енергийно обновяване, домакинства в енергийна бедност следва да имат право на субсидия, под формата на ваучер, за подмяна на дограма и/или подмяна на уред за отопление с ефективен и незамърсяващ такъв.
- 3.4. Енергийно бедни домакинства, живущи в еднофамилни и многофамилни жилищни сгради под 6 апартамента, да имат право на субсидия за единични мерки за ЕЕ – подмяна на дограма; топлоизолация на покрив; топлоизолация на външни стени; подмяна на неефективни и замърсяващи отоплителни уреди, монтаж на покривни инсталации за възобновяема енергия и термopомпени инсталации.
- 3.5. Да се въведе система за подпомагане на енергийно бедни домакинства под формата на ваучер, за инсталиране на Plug-in PV – микроинсталации с мощност до 800 W на балкони, фасади или покриви;
- 3.6. Да се въведе система за подпомагане под формата на ваучер, на енергийно бедни домакинства за инсталиране на слънчева система/бойлер за топла вода.
- 3.7. Оптимизиране на административните процедури чрез преминаване към ваучерна система за БФП, което ще ускори изпълнението на програмите по СПК.
- 3.8. Подкрепата чрез програми на СПК може да допълва други фондове и програми на ЕС, но сме твърдо против механичното сливане на средства, тъй като този подход доказано не постига устойчиви резултати.
- 3.9. Възможност за всеки един собственик или наемател на жилище да бъде консултиран, обслужен и подпомогнат в процеса на кандидатстване по готвените по СКП програми от Център за комплексни услуги за сградно обновяване – Интегрирана услуга за обновяване на дома (Integrated Home Renovation Service (IHRS)) .

- 3.10. Енергийни консултантски услуги за уязвими домакинства – Предоставяне на безплатни експертни консултации и енергийни одити чрез IHRS, за да помогнат на енергийно бедни семейства да идентифицират рентабилни решения за сградно обновяване и да осигурят финансиране за тяхното изпълнение.
- 3.11. Опростен достъп до финансиране и кандидатстване – Намаляване на административните бариери и улесняване на процедурите за кандидатстване, така че да станат достъпни за всички социални групи вкл. уязвимите групи и лицата с трайни увреждания, напр. чрез осигуряване на мобилни IHRS центрове и „социални медиатори“.

4. СИНХРОНИЗИРАНЕ НА СПК С ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ, ПРОГРАМИ И ФИНАНСОВИ МЕХАНИЗМИ

Националните стратегически документи не са с необходимото качество, което да позволи адекватното изпълнение на политиките. Така дори СПК да бъде синхронизиран със съответните национални документи, това няма да доведе до желаните стратегически резултат заложен в Регламента за СФК.

СПК трябва да бъде синхронизиран със следните стратегически документи и планове:

Национални:

- 4.1. Програма за намаляване на енергийната бедност – следва да бъде приета, като е необходимо съгласуване на целите и функциите на различните финансови инструменти, включително ПБУ, ПОС, Регионално развитие и други.
- 4.2. Интегриран план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК);
- 4.3. “Национален план за саниране на сгради” с краен срок за приемане 31.12.2026г.
- 4.4. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата – Включва мерки за адаптация към климатичните промени и декарбонизация;
- 4.5. План за действие 2030 – Свързан с адаптацията към изменението на климата и намаляването на икономическите рискове от климатичните промени;
- 4.6. Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния фонд от жилищни и нежилищни сгради 2021-2050 г. целяща дълбоко обновяване на жилищни и обществени сгради с цел достигане на нулево потребление на енергия;
- 4.7. Социални политики за справяне с енергийната бедност – СПК трябва да се координира с националните стратегии за социална подкрепа на уязвимите групи.

Европейски:

- 4.8. **Директивата за енергийна ефективност (EED).** СПК трябва да отразява целите и изискванията на EED, като включва мерки за:
- **Намаляване на енергийното потребление:** Въвеждане на програми за енергийна ефективност, насочени към домакинствата, особено тези в риск от енергийна бедност.
 - **Подобряване на енергийната ефективност в сградния фонд:** Обновяване и модернизирание на съществуващите сгради с ниски енергийни характеристики.
 - **Насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници:** Интегриране на ВЕИ в енергийната система на страната.
 - **Местните планове за отопление и охлаждане:** Местните планове за отопление и охлаждане, са инструменти за стратегическо планиране на местно ниво, които целят намаляване на енергийното потребление и интегриране на възобновяеми източници в системите за топлоснабдяване и охлаждане за общини с население над 45 хиляди души.
- 4.9. **Директивата за енергийните характеристики на сградите (EPBD):**
- Разработване на дългосрочни стратегии за обновяване на сградния фонд: Планиране на сградно обновяване с цел постигане на висока енергийна ефективност и декарбонизация до 2050 г.
 - Въвеждане на минимални изисквания за енергийни характеристики (MEPS): Определяне на стандарти за нови и съществуващи сгради, които да отговарят на определени енергийни показатели.
 - Насърчаване на използването на интелигентни технологии: Интегриране на системи за автоматизация и контрол, които оптимизират енергийното потребление.
- 4.10. Регламент (ЕС) 2023/857 за споделяне на усилията
- 4.11. Регламент (ЕС) 2018/1999 за управлението на Енергийния съюз и действията в областта на климата (регламентира ИНПЕК)
- 4.12. Директива (ЕС) 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници – Изисква определянето на национални цели за дял на възобновяемата енергия и тяхното интегриране в социалните политики
- 4.13. Директива 2008/50/ЕО за качеството на атмосферния въздух и по-чист въздух за Европа (SAFE) – Въвежда норми за качеството на въздуха, които са свързани със социално-климатичните политики
- 4.14. Фондът за справедлив преход (Just Transition Fund, JTF) – Един от ключовите инструменти за подкрепа на регионите, засегнати от прехода към климатична неутралност, който трябва да бъде интегриран в мерките на СПК

- 4.15. Европейската социална политика в областта на енергийната бедност – Включва изисквания за защита на уязвимите потребители, които трябва да се отразят в социалните мерки на СКП

Съгласно Регламент (ЕС) 2023/955 за създаване на Социален фонд за климата, наред със специфичните цели за мерки за подкрепа на уязвими домакинства, микропредприятия и уязвими потребители е заложена основната цел „да допринесе за социално справедлив преход към неутралност по отношение на климата”.

Посочено е, че Плановете трябва да съдържат обяснение как мерките и инвестициите действително биха допринесли за постигането на целите на чл. 3 и конкретно да намалят зависимостта от изкопаеми горива (чл.7(4)).

Ясно и недвусмислено е записано в чл.16 че Комисията ще оцени адекватността на Плановете по критерий:

„iii) дали планът включва мерки и инвестиции, които допринасят за прехода към зелена икономика, включително за справяне с произтичащите от него социални въздействия и предизвикателства, и по-специално за постигането на целите на Съюза за 2030 г. в областта на климата и енергетиката, на дългосрочната цел на Съюза за неутралност по отношение на климата най-късно до 2050 г. и на междинните цели за 2030 г. от стратегията на Съюза за устойчива и интелигентна мобилност;”

А относно ефикасността по критерий:

„i) дали се очаква планът да окаже трайно въздействие в държавата членка върху предизвикателствата, които се опитва да преодолее, в съответствие с целите на Съюза за 2030 г. в областта на климата и енергетиката и на дългосрочната цел на Съюза за неутралност по отношение на климата най-късно до 2050 г., по-специално за уязвимите домакинства, уязвимите микропредприятия и уязвимите ползватели на транспорт и особено за домакинствата в енергийна бедност и домакинствата в транспортна бедност”.

Съответно нашето становище е **Планът да включи път, мерки и реформи за постигането на дългосрочните климатични цели** над определения срок 2027-2032 г. и общия бюджет от 2 499 490 282 евро (2 099 490 836 евро при дерогация на системата за търговия с емисии ETS2 за 2028) предвиден в Приложение II.

Такъв подход ще осигури не само адекватността на Плана и по-лесното му одобрение от ЕК, но ще допринесе и за синхронизацията на климатичните цели и в другите политики и стратегически документи.

Дата: 26.02.2024 г.

Име на подкрепящата организация	Контакти	Лого
Екологично сдружение „За Земята“	<p>Светослав Стойкова</p> <p>Даниел Попов dpopov@bankwatch.org</p> <p>Десислава Стоянова desislava@zazemiata.org</p>	
Фондация „Подслон за човечеството“/Хабитат България	<p>Минчо Бенов benov@hfh.bg</p> <p>Ася Добруджалиева dobrudjalieva@hfh.bg</p>	
Център за енергийна ефективност ЕнЕфект	<p>д-р Драгомир Цанев dtzanev@eneffect.bg</p>	
WWF България	<p>Райна Попова rpopova@wwf.bg</p> <p>Теодора Пенева tpeneva@wwf.bg</p>	
СНЦ „орион – Грижа за Лидери и Авторитети“ (Орион грид)	<p>Милена Статева theoriongrid@gmail.com</p>	

„Грийнпийс“ – България	<p>Меглена Антонова meglana.antonova@greenpeace.org</p> <p>Балин Балинов balin.balinov@greenpeace.org</p>	
Софийска енергийна агенция СОФЕНА	<p>Здравко Георгиев zgeorgiev@sofena.com</p> <p>dpaunova@sofena.com</p>	
БАКК	<p>Цвета Наньова tzveta.naniova@bacc-jsc.org</p>	
Институт Кръгова Икономика	<p>Асен Ненов asen.nenov@iki.bg</p>	